

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

KARSTULAN KUNNAN LAUSUNTO SELVITYSMIEHEN LUONNOKSESTA HALLITUKSEN
ESITYKSEKSI VALTIONOSUUSJÄRJESTELMÄN UUDISTAMISESTA

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Karstulan kunnalta lausuntoa selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta 4.4.2014 mennessä. Erityisesti pyydettiin kiinnittämään huomiota seuraaviin asioihin:

- ehdotettaviin kriteereihin
- ikäryhmien ja sairastavuuden painoihin
- muiden kriteerien painoihin
- määrätymisperusteiden laskentaperiaatteisiin
- verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen
- siirtymäsäännöksen keston ja porrastukseen

Karstulan kunta lausuu asiasta seuraavaa:

Valtionosuusuudistuksen tavoite on hyvä ja uudistus on tärkeä. Valtionosuusjärjestelmä on keskeinen osa kansalaisten palvelujärjestelmän rahoitusta. Jotta tämä rahoitus kohdistuu oikein suhteessa palvelutarpeeseen ja kunnan kykyyn rahoittaa palveluiden järjestämistä, tulee kriteeristön olla sellainen, että se kuvaa luotettavasti ja hyvin kunkin kunnan alueella vallitsevaa palvelutarvetta. Samoin verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasausjärjestelmän tulee tasata aidosti ja oikeudenmukaisesti niitä eroja, joita kuntien välillä on.

Valitettavasti esitys sisältää tekijöitä, jotka johtavat epäoikeudenmukaiseen lopputulokseen.

Ehdotettavien kriteerien arviointi on osin vaikeaa, koska kaikkien kriteerien mukanaoloa tai pois jättämistä ei ole riittävän hyvin perusteltu. Esimerkiksi sosioekonomisten tekijöiden pois jättäminen on THL:n tutkijoidenkin mielestä merkittävä valinta. Sosioekonomisten kriteerien mukanaolo huomioisi todistettavasti sairaampien ja enemmän palvelua käyttävien asukkaiden mukanaan tuomat kustannukset. Sosioekonomisten kriteerien poisjättäminen mallista heijastuu myös muiden tekijöiden painotettuihin kertoimiin, mikä lisää niiden merkitystä.

Ikäryhmien ja sairastavuuden painoarvon muuttaminen sairastavuuden suuntaan on varmasti perusteltua. Ikärakennetekijän sisällä ikäryhmähinnoittelun muutokset ovat liian suuria ja johtavat lasten ja nuorten liian suureen painoarvoon suhteessa yli 75-vuotiaisiin.

Kuntarakenneuudistuksen ja sote-uudistuksen yhteydessä on oltu syvästi huolissaan pienten maaseutumaisten kuntien kyvystä selvitä velvoitteistaan ikärakenteen muuttuessa ja sitä kautta sairastavuuden ja palvelutarpeen lisääntyessä. Tähän kasvavaan palvelutarpeeseen valtion tulisi tietysti vastata huolehtimalla palveluiden rahoituksen riittävydestä kunnissa, joissa tulotaso on matala, mutta palvelutarve suurta. Esitetyn mallin mukaisesti toteutetun valtionosuusuudistuksen myötä asiassa on käymässä juuri päinvastoin, pienet maaseutumaiset kunnan menettävät ja suuret voittavat. Nämä ihmiset asuvat kuitenkin täällä ja erityisesti ikäihmiset haluavat asua kotikunnassaan elämänsä loppuun saakka.

Hyvän esimerkin tästä nurinkurisuudesta tarjoaa Keski-Suomi. Pohjoisen Keski-Suomen kahdeksan kuntaa, joiden asukasluku yhteensä on noin 30 000, ovat ikärakenteeltaan ja sairastavuuskertoimiltaan heikoimmasta päästä. Näiden kuntien osalta esitetyn uudistuksen myötä valtionosuudet vähenisivät yhteensä 8 miljoonaa euroa vuodessa. Sen sijaan maakuntakeskus Jyväskylä, joka on ikärakenteeltaan ja sairastavuudeltaan huomattavasti paremmassa asemassa, voittaisi suunnilleen saman verran. Miten tämä esityksessä toteutetaan?

Keskeisin epäkohta esityksessä on verotuloihin perustuvan tasauksen muutos. Muutoksella muutetaan kuntien välisiä asetelmia siten, että tarvekriteerien uudistamisen lähtökohtana ollut oikeudenmukainen palvelutarpeesta ja kustannuksista lähtevä rahoituksen kohdentaminen muuttuu useiden kuntien kohdalla erittäin epäoikeudenmukaiseksi. Vääristymää korostaa vielä se, että verotuloihin perustuvaan tasaukseen lisätään 700 miljoonaa euroa, joka otetaan pois tarveperusteisesti kunnille kohdistuvasta potista. Verotuloihin perustuvan tasauksen muutos hyödyttää erityisesti keskustaupunkeja, joissa tulotaso on jo ennestään selkeästi korkeampi kuin maaseudulla.

Kun verotuloihin perustuvan tasauksen ajatuksena on tasata kuntien välisiä tuloeroja, tuntuu erikoiselta, että tasausjärjestelmään lisäystä 700 miljoonan potista yksistään Helsinki, Espoo ja Vantaa hyötyvät yhteensä noin 100 miljoonaa euroa. Verotuloihin perustuvan tasauksen muutos hyödyttää kymmentä suurta kaupunkia yhteensä noin 260 miljoonaa euroa. Karstulan kunnan osalta esitetyn uudistuksen mukaiset menetykset vastaavat noin 3,5 tuloveroprosentin tuottoa.

Kaiken lisäksi verotuloihin perustuvan tasauksen muutosta esitetään ilman mitään kunnollisia laskelmia siitä, millaisia tulovirtoja kuntien kassasta virtaa yhteisesti järjestettyjen ja keskustaupunkeihin keskitettyjen palvelujen rahoittamiseen ja siten työpaikkoihin keskustaupungeissa.

Karstulan kunnan näkemyksen mukaan hyvien tavoitteiden ja tarkoituksien pohjalta käynnistetty uudistus toimii esitetyssä muodossa vastoin tavoitteitaan.